

ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ю. М. Комар

*доктор наук з державного управління,
професор Донецького державного
університету управління*

УДК 361.862

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ СТУДЕНТІВ УПРАВЛІНСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ОСНОВІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ ВПЛИВУ

Розкрито роль та значення впливу інформаційних засобів на активізацію інноваційних механізмів державного управління підготовкою студентів управлінських спеціальностей. Визначається, що розвиток інформаційних технологій і комп'ютеризація навчання в контексті атрибутивності дозволяє докорінно змінити методи планування, організації і контролю на усіх рівнях підготовки студентів управлінських спеціальностей.

Раскрыто роль и значение влияния информационных средств на активизацию инновационных механизмов государственного управления подготовкой студентов управленческих специальностей. Определяется, что развитие информационных технологий и компьютеризация обучения в контексте атрибутивности позволяет коренным образом изменить методы планирования, организации и контроля на всех уровнях подготовки студентов управленческих специальностей.

A role and value of influence of informative facilities is exposed on activation of innovative mechanisms of state administration preparation of students of administrative specialities. It is determined that development of information technologies and computerization of teaching in the context of attributiveness allows radically to change the methods of planning, organization and control at all levels of preparation of students of administrative specialities

Динамічний розвиток науково-технічного прогресу, суспільних відносин та інформаційних технологій за останні півстоліття ознаменувався тим, що інформація перетворилася у найвпливовіший чинник економічного зростання та політичної незалежності держави, підвищення рівня її інформаційної безпеки. Це досягається на основі створення сучасних інформаційних систем і технологій та державного управління інформаційними ресурсами в основних сферах управління.

Реалізація ефективного державного управління в освітній і науковій сферах,

зокрема, в системі підготовки управлінського персоналу неможлива без використання якісної інтелектуальної навчально-наукової інформації, яка є надійною ресурсною базою для інформатизації навчального процесу, створення сучасних комп'ютерних мереж і вдосконалення системи підготовки фахівців управлінського профілю в цілому.

Слід зазначити, що проблема запровадження в процес підготовки державно-управлінського персоналу сучасних видів інформаційних систем, особливо автоматизованих, з наданням підтримки управлінських рішень є надзвичайно актуальною державною справою.

Тому для формування сучасних механізмів державно-управлінського впливу обов'язковою умовою виступає удосконалення системи інформаційного забезпечення державного управління підготовкою студентів управлінських спеціальностей на основі сучасних досягнень науки і техніки, розвиток його наукових підходів, конкретних методів і методик.

Окремі концепти активізації інноваційних механізмів державного управління підготовкою студентів управлінських спеціальностей на основі інформаційних засобів впливу частково висвітлені в наукових і навчально-методичних працях провідних вітчизняних вчених в галузі державного управління і системи вищої освіти: в монографічному дослідженні В. С. Журавського [1], в навчальних посібниках Е. В. Короткова [2], С. П. Кулицького [3], в колективній монографії В. І. Носкова, А. В. Кальянова, О. В. Мірошніченко [4], в науково-практичному посібнику П. Орлова і О. Луганського [5]. Слід зазначити, що цілісне дослідження проблеми впливу інформаційних засобів на активізацію інноваційних механізмів державного управління підготовкою цієї категорії студентів поки відсутнє, що стримує модернізацію управлінської освіти на інноваційній основі.

Мета статті — показати роль і значення впливу інформаційних засобів на активізацію інноваційних механізмів державного управління підготовкою студентів управлінських спеціальностей.

Державне управління управлінською освітою щодо створення системи інформаційного забезпечення підготовки студентів управлінських спеціальностей повинно базуватись на відповідних законах і законодавчих актах України [6], які складають інформаційну і мовну політику держави. Згідно з Конституцією України і Законом України "Про інформацію" усі громадяни України і юридичні особи мають право на інформацію. Цим Законом також визначаються: основні принципи інформаційних відносин (ст. 5), сукупність основних напрямів і способів діяльності держави з одержання, використання, поширення та зберігання інформації (ст. 6), суб'єкти та об'єкти інформаційних відносин (ст. 7), галузі, види інформації та режим доступу до неї (розділ 3).

Важливу стратегічну роль у підготовці сучасного державного управлінця креативного типу набуває інформаційна система, термін який може використовуватись у вузькому і широкому розумінні [7].

У першому випадку "інформаційна система" характеризує технологічний процес обробки даних, що включає виконання низки функцій починаючи зі збору, підготовки первинних даних, їх контролю, обробки, зберігання і закінчуючи випуском і переказом даних. У ширшому значенні термін "інформаційна система" означає систему продукування інформації, що надає підтримку в процесі прийняття управлінських рішень [7, с. 316].

Це дає змогу зробити висновок, що система інформаційного впливу на управлінську освіту — це сукупність інформаційних підсистем, призначених для збирання, накопичення, зберігання та оброблення інформації певних напрямів, орієнтованих на використання у підготовці управлінського персоналу і діяльності всіх підрозділів ВНЗ управлінського профілю, яка має загальносистемний характер.

За останнє десятиріччя інформаційне забезпечення цієї освітньої системи серйозно змінилось і розширило свої можливості, підвищився рівень та ефективність управління за рахунок, насамперед, швидкого розвитку його базового матеріально-технічного, комп'ютерного і програмного забезпечення, розширення джерел інформації, отримання більш якісної і корисної навчальної інформації, підвищення рівня професійної підготовки працівників служб інформації ВНЗ управлінського профілю тощо.

Але, як свідчать вітчизняні дослідники в галузі інформаційних технологій, ще існують проблеми в системі вищої освіти, пов'язані з відсутністю чіткої системи управління навчальною інформацією, яка складає ключову проблему управління цією освітньою системою. Тому створення сучасної системи інформаційного забезпечення вже неможливе без єдиного автоматизованого банку даних з системою джерел різноманітних видів нормативної, навчальної, наукової, довідкової та іншої інформації

та налагодження надійних механізмів циркуляції інформаційних потоків. Це стає одним з основних напрямів активізації механізмів державного управління вищою освітою, особливо в контексті її інтеграції в Європейський освітній простір [1].

Структура системи інформаційного забезпечення управління управлінською освітою повинна враховувати принцип трьох джерельного впливу інформації на інформаційне середовище її об'єктів і бути організованою у виді тривірневої ієрархічної моделі, відповідно до структури суб'єктів державного управління. При цьому належність інформаційної системи до певного рівня повинна визначатись принципами відповідності повноважень, покладених на певні органи управління освітою, специфікою формування, характером та обсягами інформації, яка надходить до ВНЗ.

На різних щаблях суб'єкта державного управління характер інформації, яка направляється до ВНЗ управлінського профілю, повинен відповідати найбільш оптимальному співвідношенню лаконічності та інформативності.

З метою комплексного розгляду системи інформаційних засобів впливу на управлінську освіту доцільно визначити її місце та системний взаємозв'язок з функціями управління (рис. 1).

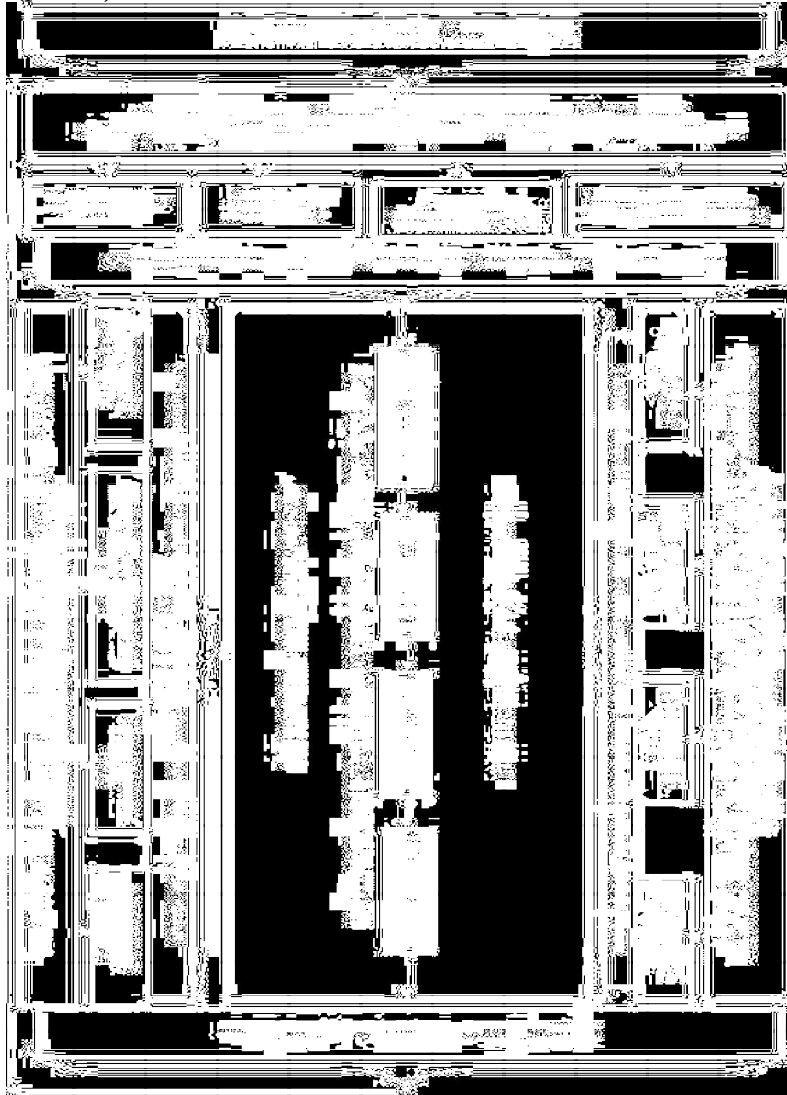

Рис.1. Система інформаційних засобів впливу на управлінську освіту

Система інформаційних засобів впливу на управлінську освіту складається з трьох інформаційно-управлінських підсистем: суб'єкта державного управління, його об'єкта і зовнішнього середовища. Кожна з них характеризується декількома видами різнопланової управлінської інформації (нормативної, навчальної, довідкової, статистичної, аналітичної тощо), яка по-різному впливає на певні функції управління управлінською освітою. Причому цей управлінський вплив на інформаційне середовище підготовки студентів відбувається системно (одночасно), на основі комплексного поєднання механізмів інформаційного впливу суб'єктів державного управління і зовнішнього середовища, з внутрішніми механізмами впливу об'єкта управління.

Ефективність цієї інформаційної системи полягає в тому, що три її підсистеми утворюють атрибутивну систему, яка внаслідок своєї сутнісної природи і кількісних параметрів здатна повністю покривати інформаційне середовище процесу підготовки управлінського персоналу. Основною категорією інформаційного забезпечення ВНЗ управлінського профілю є законодавчі акти і нормативно розпорядчі документи суб'єкта управління, які належать до зовнішніх засобів впливу і обов'язкові до виконання усіма об'єктами. Аналогічні завдання виконує комплекс нормативних документів керівництва ВНЗ. Ці два види документів визначають основи діяльності ВНЗ і є ефективними правовими механізмами державно-управлінського впливу.

Першорядну роль у цій інформаційній системі відіграє навчальна інформація, джерелами якої виступають, з одного боку об'єкти зовнішнього середовища: видавництва, які спеціалізуються на випуску навчальної літератури для підготовки фахівців управлінського профілю і мережа Інтернет, а з іншого — ВНЗ управлінського профілю, які відповідно до покладених на них повноважень займаються випуском широкого комплексу різної за призначенням навчально-методичної літератури (навчально-методичних комплексів дисциплін, навчальних програм, рекомендацій для виконання курсових і дипломних робіт тощо) для забезпечення власних потреб.

Особливою категорією інформаційного забезпечення об'єктів управлінської освіти є статистичні дані і аналітичні матеріали державних органів влади, тобто інформація, яка є продуктом обробки та аналізу об'єктів. Для цих видів управлінської інформації властиве висвітлення порівнянь, альтернатив, залежностей та чинників, що тим чи іншим способом впливають на об'єкт управління. Якісний аналітичний матеріал обов'язково готується з використанням зовнішніх джерел, оскільки без урахування зовнішніх впливів побудувати картину поведінки об'єктів управлінської освіти практично неможливо.

Ефективний вплив системи інформаційного забезпечення на управлінську освіту можливий за умови її адаптації до зовнішнього середовища і виконання таких завдань:

- розроблення концепції розвитку системи інформаційного забезпечення управління цією освітньою системою;
- запровадження передових інформаційних і педагогічних технологій, їх постійне інноваційне оновлення на всіх рівнях інформаційної системи, нормативне, технічне та організаційне забезпечення цього процесу;
- систематизація і ефективне використання основних джерел і видів управлінської інформації та приведення їх до єдиної уніфікованої структури;
- забезпечення ефективної інформаційної взаємодії суб'єктів, об'єктів і механізмів інформаційного впливу, розташованих на основних рівнях державно-управлінської системи;
- запровадження в програми підготовки студентів управлінських спеціальностей системи безперервної інформаційної освіти;
- програмне управління діяльністю ВНЗ управлінського профілю і його структурними підрозділами на основі суцільної інформатизації основних процесів (навчального, наукового, виховного, адміністративного тощо);
- забезпечення професійного росту не тільки фахівців інформаційних служб, а й керівників ВНЗ, професорсько-викладацького складу і допоміжного персоналу.

Для успішного вирішення поставлених завдань доцільно: впровадження єдиної інформаційної політики у сфері управлінської освіти, створення цілісної атрибутивної системи інформаційного забезпечення управління з багатофункціональними інформаційними підсистемами; удосконалення організаційно-кадрового забезпечення інформаційних підрозділів на основних рівнях державного управління; систематизація та інтеграція усіх інформаційно-управлінських механізмів впливу, з метою створення цілісного інноваційного механізму атрибутивного типу; вироблення новітньої методології інформаційного забезпечення управління в контексті комплексного, системного і атрибутивного рівнів наукового підходу.

Формування інноваційних механізмів зв'язано з розвитком інформаційних

технологій, комп'ютеризації і дистанційного навчання в системі управлінської освіти. Їх застосування має переваги, які забезпечують можливість комплексного удосконалення інноваційних механізмів системи державного управління [2, с. 13; 5, с. 202], надає можливість студентам бачити і розуміти логіку побудови навчального процесу, збільшити його привабливість за рахунок візуалізації, мультиплікації і послідовного поглиблення; велика гнучкість у виборі місця й часу проведення навчання; використання on-line зв'язку між студентом і віддаленим викладачем; наявність потенціалу для величезного за діапазоном і глибиною масиву змістовної навчальної інформації; доступ до розподілених баз інформаційних ресурсів, навчальних довідкових та контролюючих матеріалів; можливість ефективного поширення накопиченого навчального досвіду; формування навичок роботи студентів з комп'ютером, що сприяє підвищенню ефективності його інтелектуальної діяльності; формування у студентів управлінського типу мислення, здатного сприймати і трансформувати значні обсяги навчальної інформації.

Акцентування уваги на позитивних сторонах інформатизації і комп'ютеризації навчального процесу зумовило недооцінку його негативних аспектів, які проявляються у такому [2, с. 11]: відсутність людського спілкування і психології сприйняття викладача позбавляє студента виховної складової і збіднює його мотиваційну складову; зниження ефективності сприйняття системи підготовки, за рахунок емоційної сухості і інтелектуальної жорсткості процесу навчання; зменшення дієвості контролю знань за рахунок його жорсткості і виключення оціночних характеристик особистості студента; мотивація відчуття відчуженості студента, що негативно впливає на формування певних професійних якостей управління: мистецтво залучення, адаптації, натхнення працівників; обмеження можливостей оперативного корегування структури знань, збагачення концепції, її адаптації до характеру групи студентів, що навчається, не завжди можливо використовувати практичні приклади, полемічні прийоми мотивації і переконання; при надмірній роботі з комп'ютером виникає загроза здоров'ю студента.

Запровадження інноваційних механізмів державного управління дасть можливість знизити трудомісткість системи підготовки за одночасного підвищення ролі управлінської функції. Новими явищами в системі підготовки будуть "Віртуальні університети", які спроможні підвищити ступінь самоврядування студентів і розширити масштаби дистанційної системи навчання [8].

В цілому, розвиток інформаційних технологій і комп'ютеризація навчання в контексті атрибутивності дозволяє докорінно змінити методи планування, організації і контролю на усіх рівнях підготовки студентів управлінських спеціальностей.

Реалізація основних напрямів активізації інноваційних механізмів на основі запровадження інформаційних засобів впливу є важливим напрямом подальшого розвитку системи державного управління підготовкою студентів управлінських спеціальностей і модернізації управлінської освіти на інноваційній основі.

Список використаних джерел

1. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В. С. Журавський. — К. : Ін Юре, 2003. — 416 с.
2. Коротков Э. М. Исследование систем управления : [учебник] / Э. М. Коротков. — М. : ДеКА, 2000. — 288 с.
3. Кулицький С. П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління : [навч. посіб.] / С. П. Кулицький. — К. : МАУП, 2002. — 224 с.
4. Инновационные технологии в гуманитарном вузе / В. И. Носков, А. В. Кальянов, О. В. Мирошниченко и др.; Под ред. В. И. Носкова — Донецк : ООО «Лебедь», 2002. — 288 с.
5. Орлов П. Информационные системы и технологии в управлении, образовании, библиотечной службе : [наук.-практ. посіб.] / П. Орлов, О. Луганський — Донецьк : Альфа-Прес, 2004. — 292 с.
6. Про інформацію: Закон України від 01.12.1992 р. // ВВР. — 1992. — № 48. — Ст. 650.
7. Державне управління : [навч. посіб.] / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко; За ред. А. Ф. Мельник. — К. : Знання-Прес, 2003.
8. Игнатов В. Г. Теория управления : [курс лекций] / В. Г. Игнатов, Л. Н. Албастова — М. : МарТ; Ростов н/Д МарТ, 2006.

Надійшла до редакції 02.04.2009
Рекомендована до друку 01.12.2009

